

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

> Retouradres Postbus 90801 2509 LV Den Haag

De Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 22
2513 AA S GRAVENHAGE

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
Parnassusplein 5
T 070 333 44 44
F 070 333 44 00
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie
2017-0000035822

Uw referentie
159176.05u

Datum 2 maart 2017
Betreft Wet verbeterde premieregeling

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van de vragen van de leden van de fracties van het CDA, D66 en 50PLUS naar aanleiding van de onderzoeken van Ortec Finance en Netspar inzake aspecten van de Wet verbeterde premieregeling. Hierbij doe ik de antwoorden op de gestelde vragen toekomen.

Effecten life cycle beleggen

Vraag

De leden van de CDA-fractie merken naar aanleiding van het rapport van Ortec Finance op dat een overstap van een vaste mix naar een life cycle mix een negatieve impact kan hebben op de hoogte van het pensioen. Zij stellen dat deze impact kan worden opgevangen door de vaste mix te handhaven. Kunnen de daaraan verbonden voorwaarden niet tot discussie leiden, vragen deze leden. Wie toetst of aan deze voorwaarden wordt voldaan?

Antwoord

Het rapport van Ortec Finance laat inderdaad zien dat een tussentijdse overstap van een vaste mix op een life cycle een negatieve impact kan hebben op de hoogte van het pensioen. Het rapport laat tevens zien dat het risico op een verlaging van het pensioen bij voortzetting van een vaste mix aanzienlijk hoger is.

Het Besluit van 7 juli 2016 tot wijziging van het Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling en enige andere besluiten in verband met de Wet verbeterde premieregeling (verder: het besluit) schrijft voor dat de pensioenuitvoerder deelnemers met een premieovereenkomst effectief moet beschermen tegen de gevolgen van een negatief beleggingsrendement in de periode voorafgaand aan de pensioendatum.

Bij een premieregeling worden de ingelegde premies voor risico van de deelnemer belegd. Negatief beleggingsrendement werkt rechtstreeks door in het individuele pensioenkapitaal van de deelnemer, en daarmee op de hoogte van het (vaste of variabele) pensioen dat met dat kapitaal wordt aangekocht. Een negatief rendement of een daling van de rente aan het einde van de opbouwperiode heeft forse gevolgen voor het pensioen. Het pensioenkapitaal is op dat moment al grotendeels opgebouwd, terwijl

voor het compenseren van financiële tegenvallers in bijvoorbeeld aandelenrendement of de rentestand nog maar een beperkte tijd en beperkte mogelijkheden resteren.

De pensioenuitvoerder kan bescherming bieden door afbouw van het beleggingsrisico en afdekking van het renterisico (een life cycle). Die bescherming mag ook via een andere methode worden geboden. In dat laatste geval moet de uitvoerder onderbouwen dat deze alternatieve methode voldoende bescherming biedt aan (gewezen) deelnemers die dicht tegen de pensioendatum aan zitten, zonder dat dit ten koste gaat van andere belanghebbenden.

Datum

2 maart 2017

Onze referentie

2017-0000035822

Vraag

De leden van de fractie van D66 lezen in het rapport van Ortec Finance dat een overstap op een life cycle bewerkstelligt dat minder beleggingsrisico wordt genomen, hetgeen ten koste gaat van het rendement. Nu deelnemers hier mogelijk verschillend over denken, achten deze leden het wenselijk dat aan pensioenuitvoerders ruimte voor maatwerk wordt gegund.

Antwoord

In antwoord op bovenstaande vraag van de CDA-fractie is al gewezen op het feit dat het beleggingsrisico in de opbouwfase bij een premieovereenkomst rechtstreeks doorwerkt in het pensioen van de individuele deelnemer. Het prudent person-beginsel vergt bij een premieovereenkomst daarom een andere invulling dan bij pensioenovereenkomsten waarbij het beleggingsrisico bij de uitvoerder ligt. Het besluit biedt de uitvoerder ruimte voor maatwerk bij het beschermen van deelnemers tegen de gevolgen van negatieve rendementen, mits de deelnemer effectief wordt beschermd en dit niet ten koste gaat van andere belanghebbenden.

Het rapport van Ortec Finance berekent de impact van een tussentijdse overstap op een life cycle beleggingsbeleid. Het rapport bevat geen weergave van de effecten van een life cycle als zodanig. Met een life cycle wordt het beleggingsrisico afgebouwd naarmate de deelnemer ouder wordt. Dit laat onverlet dat de pensioenuitvoerder in overeenstemming met de risicohouding van de deelnemers zelf bepaalt hoeveel beleggingsrisico aanvankelijk wordt genomen en in welke mate dit risico wordt afgebouwd met het stijgen van de leeftijd. Bij de toepassing van een life cycle is dus eveneens maatwerk mogelijk. Ortec Finance wijst in dat verband op de mogelijkheid om bij de overstap op een life cycle, een beleggingsbeleid te volgen dat het beleggingsrisico maar in beperkte mate afbouwt. Met een dergelijke life cycle behoudt de deelnemer uitzicht op voldoende rendement, tegen de afruil van een hoger risico. In de praktijk worden hiervoor inmiddels life cycles aangeboden, waarbij in de uitkeringsfase voor meer dan 50% procent in zakelijke waarden belegd blijft worden. Bij de keuze voor een dergelijke offensieve life cycle dient de uitvoerder uitdrukkelijk op het hogere risico te wijzen en na te gaan of de deelnemer dit beleggingsrisico kan en wil dragen.

Vraag

De leden van de fractie van 50PLUS vragen of uit het rapport van Ortec

Finance een voorkeur voor life cycle beleggen naar voren komt. Zij verwijzen naar onderzoek dat uitwijst dat gepensioneerden nog steeds een relatief hoog risicoprofiel wensen, vanwege de structureel hoger liggende rendementen. De leden van deze fractie vragen of het risico van pech op het moment van pensionering, niet veel eenvoudiger kan worden opgelost door met een middeling te werken van bijvoorbeeld drie of vijf jaren.

Datum
2 maart 2017
Onze referentie
2017-0000035822

Antwoord

Het rapport van Ortec Finance spreekt geen voorkeur uit voor een bepaald beleggingsbeleid, maar berekent de gevolgen voor de hoogte van het pensioen als een deelnemer gedurende de opbouwfase overstapt van een uniform beleggingsbeleid op een life cycle beleggingsbeleid. Die tussentijdse overstap kan leiden tot een lager verwacht pensioen. Hier staat tegenover dat de kans op een (forse) verlaging van het pensioen als gevolg van een financiële schok door de overstap van een vaste mix op een life cycle beleggingsmix ook aanzienlijk daalt.

Een life cycle is niet per definitie meer of minder risicovol dan een vaste mix, maar de mate van beleggingsrisico per levensfase verschilt in een life cycle daar waar die voor een vaste mix constant is. In het begin wordt op basis van een life cycle namelijk verhoudingsgewijs veel risico genomen, aan het eind van de opbouwfase verhoudingsgewijs minder risico. Jongere deelnemers kunnen nog veel risico dragen vanwege hun lange beleggingshorizon en hun mogelijkheden om te herstellen van financiële schokken, terwijl oudere deelnemers in de periode voor pensionering en in de uitkeringsfase die mogelijkheden niet meer hebben en dus beschermd moeten worden tegen negatieve beleggingsresultaten.

De Wet verbeterde premieregeling biedt ruimte voor een relatief hoog risicoprofiel waar de leden van de 50PLUS-fractie op doelen. Met deze wet hebben deelnemers met een premie- of kapitaalovereenkomst immers de mogelijkheid gekregen om te kiezen voor een variabel pensioen, en daarmee voor een hoger verwacht rendement, wat onvermijdelijk gepaard gaat met een hoger risico. Dit risico – met name de invloed die een negatieve financiële schok op het opgebouwde pensioenkapitaal rond het moment van pensionering kan hebben – kan niet worden weggenomen door een spreidingsperiode van bijvoorbeeld 3 of 5 jaren toe te passen. Het grote verlies aan pensioenkapitaal dat op dat moment kan optreden, wordt immers niet kleiner als gevolg van spreiding.

Wel kunnen de gevolgen van financiële mee- en tegenvallers op de pensioenuitkeringen worden beperkt door deze resultaten te spreiden over maximaal 5 jaar. Naar aanleiding van de mondelinge behandeling van het betreffende wetsvoorstel in uw Kamer wordt met de Verzamelwet pensioenen 2017 voorgesteld het maximum voor de spreidingsperiode op te rekken naar 10 jaar. De ruimte die uitvoerders wordt geboden om financiële schokken te kunnen spreiden wordt daarmee vergroot.

Risicovrije rente bij een premieregeling

Vraag

De leden van de fractie van 50PLUS vragen of de toepassing van een risicovrije projectierente bij een premieregeling tot een rechtvaardige verdeling van het vermogen leidt. Zij vinden het rechtvaardig dat iedere deelnemer met een premieregeling krijgt wat voor hem als premie is ingelegd, aangevuld met het daarover behaalde rendement. In het bijzonder vragen de leden van deze fractie wat het gevolg is van de toepassing van een risicovrije projectierente ingeval gedurende de volledige opbouwperiode een rendement van 4% per jaar is verwacht en dit rendement ook daadwerkelijk is geboekt, vragen deze leden. Maakt het toepassen van de risicovrije projectierente de premieregeling niet onaantrekkelijk, zo vragen deze leden en waar blijft het vermogen dat niet wordt uitgekeerd.

Datum

2 maart 2017

Onze referentie

2017-0000035822

Antwoord

Bij een premieregeling waarbij de beleggingsrendementen niet collectief worden gedeeld, krijgt de deelnemer precies wat de leden van de 50PLUS-fractie rechtvaardig vinden. Het pensioenkapitaal dat op pensioendatum beschikbaar is voor omzetting in een (vast of variabel) pensioen, is gelijk aan de voor hem of haar ingelegde premies, aangevuld met het rendement dat tot dat moment over de premie-inleg is behaald. En dus geldt dat als gedurende de opbouwfase daadwerkelijk een rendement van 4% wordt behaald over de ingelegde premies, die ook uitgaan van een verwacht rendement van 4%, de deelnemer op pensioendatum exact het pensioenkapitaal heeft opgebouwd dat vooraf was beoogd.

De risicovrije projectierente heeft geen gevolgen voor de hoogte van het opgebouwde pensioenkapitaal. De projectierente bepaalt alleen de verdeling van het pensioenkapitaal over de uitkeringsfase. Bij een risicovrije projectierente wordt het kapitaal verdeeld zodanig dat wordt uitgegaan van een risicovrij rendement in de uitkeringsfase. Als het kapitaal dan deels in zakelijke waarden (aandelen) wordt belegd, wordt naar verwachting (gemiddeld) een hoger rendement geboekt. Een gerealiseerd rendement boven de risicovrije rente levert een financiële meevaller op waarmee het variabele pensioen wordt verhoogd. Overigens biedt de Wet verbeterde premieregeling de mogelijkheid om bij toepassing van een risicovrije projectierente op pensioendatum een hoger pensioen te ontvangen, waarbij reeds vooraf rekening is gehouden met het overrendement dat als gevolg van doorbeleggen in de uitkeringsfase naar verwachting kan worden behaald. Hierdoor blijft in verwachtingswaarde de hoogte van het pensioen (nominaal) stabiel.

Het merendeel van de premieovereenkomsten kent een individuele opbouw- en uitkeringsfase. Binnen deze premieovereenkomsten worden er geen risico's collectief gedeeld, en kan er dus nooit sprake zijn van herverdeling. Op grond van de Wet verbeterde premieregeling kunnen risico's binnen premieovereenkomsten vanaf leeftijd 57 jaar ook collectief worden gedeeld. In deze collectieve variant kan er wel sprake zijn van ex-ante herverdeling. Dat is het geval als een hogere projectierente dan de risicovrije rente wordt gehanteerd, en financiële mee- en tegenvallers in de tijd worden gespreid. In dat geval profiteren de pensioengerechtigden van een hogere (start)uitkering –waarin het onzekere toekomstige rendement al is verwerkt zonder dat het behaald is – maar dragen ze hiervoor niet het bijbehorende risico op tegenvallers. Dat risico komt door

de spreiding bij relatief jonge of toekomstige pensioengerechtigden terecht. Volgens het Netspar rapport kan dit herverdelingseffect oplopen tot 8,5%, dat wil zeggen dat op 100.000 euro pensioenkapitaal 8.500 euro van de ene leeftijdsgroep naar de andere leeftijdsgroep verschuift. Dit is onwenselijk. Bovendien ook overbodig, omdat –zoals eerder beschreven –er met een alternatieve verdeling van het pensioenkapitaal ook gestart kan worden met een hogere pensioenuitkering voor de gepensioneerden zonder dat dit onwenselijke herverdelingseffecten tot gevolg heeft. Het Netspar rapport bevestigt dit. Netspar laat zien dat enkel bij toepassing van een risicovrije projectierente er geen sprake is van herverdeling.

Datum

2 maart 2017

Onze referentie

2017-0000035822

De leden van de fractie van 50PLUS vragen zich ook af of er bij het gebruik van de risicovrije projectierente opgebouwd pensioenvermogen achterblijft. Dat is niet het geval. Zoals eerder is uiteengezet, speelt de risicovrije rente geen rol bij de opbouw van het pensioenkapitaal dat op pensioendatum wordt omgezet in een (vast of variabel) pensioen. Dat kapitaal bestaat uit het totaal van de premie-inleg en het daarover geboekte beleggingsrendement. Ook de financiële mee- en tegenvallers die in variabele pensioenuitkeringen doorwerken, gaan uit van het feitelijk gerealiseerde rendement en dus niet van de risicovrije projectierente. Deze projectierente bepaalt 'slechts' de ex ante verdeling van het pensioenkapitaal over de uitkeringsfase. Bij een risicovrije projectierente zal het rendement naar verwachting (gemiddeld) meer bedragen dan de risicovrije rente. Als dit verwachte 'overrendement' zich ook daadwerkelijk realiseert, wordt dit gebruikt om ex post het pensioen jaarlijks te verhogen. Er blijft dus geen rendement achter in het fonds.

Variabele pensioenuitkeringen

Vraag

De leden van de fracties van CDA en 50PLUS vragen naar de stand van zaken rond de motie-Van Rooijen c.s., waarmee de regering wordt verzocht te onderzoeken op welke manier pensioenfondsen hun deelnemers een variabele uitkering kunnen bieden in het geval van vrijwillige pensioenregelingen waarbij het ontbreken van een werkgeversbijdrage niet belemmerend werkt. Deze leden vragen of de regering bereid is om deze problematiek te betrekken bij de binnenkort in te dienen Verzamelwet pensioenen?

Antwoord

Momenteel ben ik in overleg met de Stichting van de Arbeid, waarin zowel het belang van pensioenfondsen als verzekeraars is vertegenwoordigd, om te kijken in hoeverre de huidige taakafbakeningseisen belemmerend zijn voor de uitvoering van variabele uitkeringen op basis van vrijwillige pensioenvoorzieningen die bedrijfstakpensioenfondsen willen aanbieden en in hoeverre alternatieven voor deze eisen mogelijk zijn. Het wijzigen van de taakafbakeningseisen heeft invloed op de marktordening tussen pensioenfondsen, die beschikken over een verplicht aangesloten deelnemersbestand, en verzekeraars, waar dit niet het geval is. Het gaat dus om een fundamenteel vraagstuk rond de institutionele inrichting van de tweede pijler van ons pensioenstelsel. Ik vind het daarom van groot belang om in afstemming met de Stichting van de Arbeid tot een

aanvaardbare uitkomst voor alle betrokken partijen te komen. Daarbij streef ik ernaar om zo snel mogelijk een dergelijke uitkomst te realiseren.

Stand van zaken toezeggingen Wet verbeterde premieregeling die zijn meegenomen in Verzamelwet pensioenen 2017

Datum

2 maart 2017

Onze referentie

2017-0000035822

Verder wil ik van deze gelegenheid gebruik maken om u te informeren over het volgende. Bij de plenaire behandeling van de Wet verbeterde premieregeling in uw Kamer heb ik onder meer toegezegd dat in het – op dat moment nog op te stellen - voorstel voor een verzamelwet een verlenging van de maximale spreidingsduur (naar 10 jaar) zou worden opgenomen (T02345), alsmede de mogelijkheid van een variabel pensioen met een vaste jaarlijkse stijging (T02348). Hierbij stel ik uw Kamer ervan op de hoogte dat beide voorstellen zijn opgenomen in het wetsvoorstel Verzamelwet pensioenen 2017 (dossiernummer 34 674) , dat op 1 februari jl. bij de Tweede Kamer is ingediend. Hiermee doe ik deze toezeggingen gestand.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

Jetta Klijnsma